

Pravni poredak podrazumeva pravne akte na jednoj strani i ponašanje obaveznih subjekata po tim aktima na drugoj strani, a ostvarjuju se doslednom primenom principa ustavnosti i zakonitosti.

Ustavnost je usaglašenost zakonskih i podzakonskih akata sa ustavom i predstavlja primenu ustavnih odredbi u izbornom obliku.

O zaštiti ustavnosti staraju se parlament, sudovi (naročito ustavni), lica koja vrše javne funkcije i pojedinci. Ustavnost štiti od samovolje pojedinca i od uzurpacije vlasti (prisvajanje).

Zakonitost je princip po kome niži elementi pravnog poredka moraju da budu uskladjeni sa višim.

Nezakonit akt predstavlja kršenje pravnog poredka, narušava njegovu celovitost, destabilizuje društvo, izaziva pojavu nesigurnosti i anarhije. Svaki savestan pojedinac vodi računa da njegov akt bude legalan tj. zakonit. Nezakoniti akti se dešavaju zbog neznanja ili iz namere, ili zbog takozvane dobre namere (kada službeno lice na pogrešan način tumači propis).

Akt može biti nezakonit:

1. U formalnom smislu, ako je donet mimo utvrdjene procedure, u nezakonitom postupku, od nenadležnog akta.

2. U materijalnom smislu, ako po svojoj sadržini nije u skladu sa višim aktom. Zaštitu ustavnosti i zakonitosti vrše sudovi primenjujući princip višestepenosti. Odluku suda može ukinuti, preinačiti ili osnažiti neposredno viši sud. Lica koja su sačinila nezakonite akte snose odgovarajuće sankcije kako bi se odvratili u buduće od sličnih. Te sankcije su:

- restitutivne (imaju za cilj da uklone povredu iz pravnog poredka i vrate takozvano predjašnje stanje koje je postojalo pre povrede zakonitosti)
- retributivne (nastoje da odmazdom prema vršiocu, odvrate njega, a i druge, da više ne učine takav prekršaj).

Pravni poredak nalaže da se postupak ispitivanja zakonitosti okonča jednom za uvek i u što kraćem roku. Ako se utvrdi da je npr. presuda zakonita ona je i pravokosna.

Pravosnažnost je svojstvo pravnog akta koje se sastoji u nemogućnosti ispitivanja njegove zakonitosti u redovnom postupku, redovni pravnim aktima (tužbe, žalbe, molbe), jer se uzima da je akt zakonit.

Predviđene su neke situacije kada se pravosnažna odluka može pobijati vanrednim pravnim lekovima:

- ako je odluka doneta nezakonito

- u postupku koji je suprotan procesnom pravu
- ako se pojave nove činjenice koje utiču na to da se odluka promeni ili poništi.

Svaki pravnoснаžan akt nije istovremeno i izvršan, izuzev obaveze plaćanja poreza. Porez mora da se plati u naznačenom roku, bez obzira da li je stranka podnela žalbu (plati pa se žali).

Izvršnost se utvrđuje posebnom klauzulom (dodatak u ugovoru), koja podrazumeva određene rokove za izvršenje i ukazuje na nemogućnost korišćenja nekog pravnog leka.

Izvršnost znači da se u obavezni subjekti moraju ponašati po određenom aktu.

Pravilo je da se odluka izvršava dobrovoljno, inače, nadležni organ će doneti odluku o prinudnom izvršenju.